

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВІЙНА

Понад тисячу років тому київський князь Святослав заклав основи нашої вітчизняної військової доктрини, яка своїми моральними засадами залишиться головним заповітом для нащадків русичів: «Поляжемо, але не осоромимо землі руської, бо мертві не мають сорому».

Ці слова передавалися до всіх наступних поколінь української нації, тож у найважчі часи вона знаходила в собі мужність вистояти. І лише тоді, коли політична еліта не здатна була об'єднатися, ми втрачали власну державність, як це трапилося в першій половині XII століття, коли Русь погубила себе міжусобицями.

Вона відновилася у формі Галицько-Волинського князівства, яке в часи свого розквіту об'єднувало всі українські землі, включно з Київщиною, і яке було визнане спадкоємцем Великої Русі з центром у Києві. А коли ця державність упала, то наша нація доклала всіх зусиль до того, аби відновити собі право господаря на власній землі.

Цей здвиг творився століттями – засновується навіть новий соціальний стан нашого суспільства, який і візьме на себе політичний провід над ним самим: козацька збройна сила й справді відродила українську державність у середині XVII століття, коли гетьман Богдан Хмельницький покликав під свою булаву усіх тих, хто готовий був і життя своє покласти за неї.

І та повільна революційна енергія нашого народу знесла іноземне поневолення й повернуло йому право власного самоврядування. Воно відродилося, бо в козацьких полках поруч з досвідченими запорожцями билися селяни й шляхтичі, ремісники й священники – тоді все, що живе, за словами Самовидця, піднялося в козацтво.

Про Україну знову, як і в часи Русі, заговорили в Європі. Гетьманщина поступово повертала собі спадщину київських князів в етнічних межах, що ламало концепцію царського самодержавства про Москву як Третій Рим. Щоб не допустити повноцінного відродження української державності там використали православ'я як головний інструмент збаламучення козацьких мас про перехід під омофор московського царя як єдиновірного, мовляв, тільки й він спроможний узяти під свій захист українство.

Повірили, волали в Переяславі «під царя східного, православного». Та вже через два роки після цинічного обману про обіцяні «нові привілеї й вольності» Богдан Хмельницький змушений буде кричати на козацькій раді: «Треба відступити від православного царя, підемо хоч під бусурманського!».

Не встиг великий гетьман здійснити цей стратегічний задум, а перекуплена Москвою частина старшини й православного духовенства перешкодило в цьому Іванові Виговському й Петрові Дорошенку. Не вдалося добитися вольностей для України й Іванові Мазепі, бо ж «самі себе зводили».

Та мазепинство протягом двох століть формувало українських самостійників, яких не зупинили ні валуївські циркуляри, ні емські укази, бо Тарас Шевченко закликав усіх: «Борітеся – поборете! Вам Бог помагає». Тож з початком ХХ століття загриміло на всіх наших теренах – від Сяну до Дону: «В ріднім краї панувати не дамо нікому!».

З 1917 року цей клич українське вояцтво доручило втілювати в життя Симонові Петлюрі. Та не всі стали під національні синьо-жовті прапори – у багатьох слина потекла на обіцяну російськими більшовиками землю, відтак подалися з антимосковського фронту ділити її, кинувши напризволяще студентів під Крутами. Після відновлення УНР наприкінці 1918 року була можливість утвердити її, але отаманія перешкодила цьому: кожний хотів мати свою республіку, а не єдину соборну. А як не розгорнулося всенародної боротьби за незалежну Україну, то й Захід умив руки, коли вона стікала кров'ю в боротьбі проти білої й червоної Москви.

Вона жорстоко помстилася українцям як петлюрівцям у 1932-1933 роках не тільки на Наддніпрянщині, а й на Кубані, Нижньому Подонні, Слобожанщині, Поволжі, коли 10 з половиною мільйонів були знищені страшним Голодомором-геноцидом.

А на західноукраїнських теренах тимчасом зароджувався новий здвиг, який візьме на себе роль політичного проводу українства з початком Другої світової, проголошуючи 30 червня 1941 року у Львові відновлення Української держави. Однак в умовах гітлерівської окупації він не знайшов підтримки широких мас, а в повоєнні роки його остаточно придушила Москва.

Так, націоналістичний рух тоді не став всенародним, і це зрозумів один з його головних ідеологів Степан Бандера. Відтак саме він бачив успіх української національної революції за участі в ній комуністів. І це сталося 24 серпня 1991 року, коли Верховна Рада УРСР проголосила Акт про державну незалежність України. І ті кожні 9 з 10 громадян України, які 1 грудня 1991 року підтримали цей доленосний документ, тоді по суті поклялися перед своїми предками й нащадками боротися за волю рідного народу і сьогодні піднялися на всенародну війну проти лютого ворога, якого боїться весь світ.

Чому? Бо в їхні душі – вояків, хліборобів, робітників, інтелігентів, народних депутатів - вселився дух старих мазепинців, петлюрівців і бандерівців, що всьому світові довели про свою вірність історичним традиціям боротьби за одвічні мрії про волю своїх прадідів. Справді пророче сказав Іван Франко: «Се ж остання війна. Се до бою чоловіцтво зі звірством стає».

І ця війна буде переможною, бо це – Велика Українська народна війна!

Володимир СЕРГІЙЧУК,

завідувач кафедри історії світового українства

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

доктор історичних наук, професор.